

POLOŽAJ I PRIMJENA JEZIČNIH PRIRUČNIKA U NASTAVI MATERINSKOG JEZIKA (hrvatski primjer)

Marko Ljubešić, Mirjana Benjak
Sveučilište Jurja Dobrile u Puli, Pulj

UDK 37.016:811.163.42'242:030

Cilj pouka hrvaščine pri predmetu hrvaški jezik je pridobivanje jezikovnih in komunikacijskih kompetenc. Predmet je sestavljen iz dveh osnovnih področij: uporabe jezika in znanja o jeziku. Materialno-tehnično podlago pouka jezika oziroma vire znanj predstavljajo tudi jezikovni priručniki (pravopis, slovnica, slovar). V prispevku analizirava njihovo kvalitativno in kvantitativno zastopanost in uporabo pri pouku maternega jezika ter predlagava smernice za izboljšanje njihove uporabe pri pouku.

pravopis, slovnica, slovar, jezikovni vodnik

The objective of the teaching of Croatian language as a subject is the acquisition of linguistic and communication competences in two main areas: use of language and knowledge of language. The material-technical tools for language teaching or the sources of knowledge include language manuals (orthography manual, grammar book, dictionary). The paper analyzes how well they are represented quantitatively and qualitatively, as well as their application in the teaching of the mother tongue, and proposes guidelines to improve their use in the classroom.

orthography manual, grammar book, dictionary, language reference books

1 Uvod

Hrvatski je jezik od izlaska iz integriranoga zajedništva hrvatsko-srpskoga jezika do danas, nailazio na mnoge društveno, politički i kulturološki uvjetovane barijere. Kako kaže Jagoda Granić (2009: 44), »novi/stari identiteti jezika u novim društvenim kontekstima dobivaju nove obrise jer su u pitanju neki novi statusi koji anticipiraju i promjene u korpusu, a što je, premda ne selektivno i ne na svim razinama, rezultat *djelomično razrađene* jezične politike.« U takvim (ne)prilikama bilo se vrlo teško snaći – jezični su priručnici »nicali kao gljive poslije kiše« te izazivali brojne polemike (osobito one koje su se ticale pravopisne razine hrvatskoga jezika), a koje su doprinosile jezikom »zbnjenu« naciju. Jedna od posljedica takva stanja očitovala se kao osebujni »bijeg« i »strah« od (ne)standarda u svim sferama upotrebe materinskoga jezika pa tako i školi (osnovnoj i srednjoj). U nesigurnosti koji jezični (pravopisni) priručnik predložiti učenicima, nastavnici su nerijetko bili zbunjeni. U posljednje se vrijeme (pojavom timskoga uredničkog pravopisa Instituta za hrvatski jezik i jezikoslovlje) tenzije donekle smiruju, no ostaje metodički problem pristupa

jezičnim priručnicima u nastavi, većim dijelom uzrokovanom (zastarjelim) nastavnim programima.

2 Jezični priručnici u srednjoškolskome (gimnazijskome) nastavnom programu iz hrvatskoga jezika

Godinama se u hrvatskoj metodičkoj znanosti upozorava na potrebu izmjene nastavnoga programa iz hrvatskoga jezika za gimnazije, prvenstveno zbog neusklađenosti sadržaja s recepcijskim i kognitivnim sposobnostima učenika te kriterijima za izbor književnih i jezičnih sadržaja (Benjak, Ljubešić 2013). U nastavnome je programu osobito naglašen nesrazmjer između nastave književnosti i jezika (3:1 u korist književnosti) te zanemarivanje jezičnoga izražavanja koji bi trebao biti osnova jezičnoga odgoja i obrazovanja. Iako u preambuli nastavnoga programa piše da je osnovna svrha nastave hrvatskoga jezika »steći jezično znanje, jezičnu kulturu i sposobnosti za porabu hrvatskoga jezika u svim tekstovnim vrstama, funkcionalnim stilovima i priopćajnim sredstvima« (Samardžija i dr. 1995: 151), u tome je nezaobilazna uloga primjene jezičnih priručnika u nastavi, analiza njihove zastupljenosti pokazuje da se oni u programskim odrednicama pojavljuju vrlo rijetko. Tako je u prvome razredu predviđena obrada pravopisa (ortografije) i pravogovora (ortoepije). U području jezičnoga izražavanja u istome se razredu pojavljuje pisanje, pravopis i grafostilistika. U drugome i trećemu razredu nastavni program ne predviđa sadržaje usmjerene upoznavanju jezičnih priručnika. Tek se u četvrtome razredu, u sklopu obrade leksičke norme, pojavljuje jezični savjetnik te u sklopu leksikografije, vrste rječnika. Izborni sadržaji nastavnoga programa, koji se, zbog objektivno-subjektivnih razloga, izvode vrlo rijetko, donose u četvrtome razredu upoznavanje sa suvremenim rječnicima hrvatskoga jezika (s naglaskom na razlikovnim rječnicima). Metodika nastave materinskoga jezika jasno je odredila da bi učenik »po završenoj osnovnoj ili srednjoj školi morao ponijeti u život, u svoje prvo zvanje ili daljnje školovanje, tri jezična priručnika: 1. rječnik, 2. gramatiku, 3. pravopis« (Težak 1996: 162), što zasigurno nije u skladu s koncepcijom nastavnoga programa u kojemu se učenici tijekom svih četiriju godina srednje škole s jezičnim priručnicima susreću u svega nekoliko navrata.

3 Empirijsko istraživanje – položaj i primjena jezičnih priručnika u hrvatskoj srednjoškolskoj nastavnoj praksi

3.1 Problem istraživanja

Nadovezujući se na rezultate provedenoga istraživanja o položaju jezičnih priručnika u nastavnome programu iz hrvatskoga jezika za gimnazije, krenulo se u istraživanje položaja i primjene jezičnih priručnika (pravopisa, gramatika, rječnika, jezičnih savjetnika i ostale jezične literature) u hrvatskome srednjoškolskom sustavu.

3.2 Ciljevi i zadaci istraživanja

Teorijska proučavanja i empirijsko istraživanje usmjereni su k rješavanju ovih ciljeva i zadataka:

- istražiti koje jezične priručnike (pravopis, gramatiku, rječnik, jezične savjetnike i drugu literaturu) upotrebljavaju nastavnici hrvatskoga jezika;
- utvrditi stav nastavnika hrvatskoga jezika prema suvremenim priručnicima hrvatskoga jezika (pravopisima, gramatikama, rječnicima, jezičnim savjetnicima i drugoj jezičnoj literaturi);
- istražiti iskustva nastavnika u primjeni jezičnih priručnika u nastavi hrvatskoga jezika;
- istražiti stavove nastavnika o kvalitativnoj razini primjene jezičnih priručnika njihovih učenika nakon završene srednje škole;
- ispitati mišljenja nastavnika o metodičkim mogućnostima upotrebe jezičnih priručnika u nastavi hrvatskoga jezika;
- ispitati stavove nastavnika o mogućnostima poboljšanja položaja i primjene jezičnih priručnika u hrvatskome školskom sustavu (drukčiji nastavni kurikulum, stručni aktivni s tom tematikom, bolja opremljenost školskih knjižnica i dr.);
- utvrditi vlastita iskustva nastavnika i istražiti mogućnosti poboljšanja primjene jezičnih priručnika u nastavi hrvatskoga jezika.

3.3 Polazne hipoteze

Polazeći od rezultata dobivenih istraživanjem položaja jezičnih priručnika u nastavnim programima iz hrvatskoga jezika za osnovnu i srednju školu, u empirijskome se istraživanju krenulo od ovih hipoteza:

- nastavnici u svojem radu s jezičnim priručnicima najviše upotrebljavaju pravopis, zatim gramatiku i rječnik dok se rijetko služe jezičnim savjetnicima i ostalom jezičnom literaturom;
- nastavnici smatraju da njihovi učenici nisu zainteresirani za primjenu jezičnih priručnika u nastavi;
- jezičnim se priručnicima njihovi učenici koriste prvenstveno kod pisanja školske zadaće, a manje u svakodnevnim jezičnim aktivnostima;
- u hrvatskome školskom sustavu posebne nastavne jedinice s naglaskom na upoznavanju primjene jezičnih priručnika veoma su rijetke;
- nastavnici smatraju da njihovi učenici nakon završene srednje škole nisu osposobljeni za aktivnu upotrebu jezičnih priručnika u svakodnevnome životu;
- kod nastavnika vlada razvijena svijest o važnosti upoznavanja učenika s jezičnim priručnicima kao temeljem jezičnoga odgoja i obrazovanja.

3.4 Ispitanici i instrument istraživanja

Istraživanje mišljenja i stavova nastavnika hrvatskoga jezika o položaju i primjeni jezičnih priručnika u nastavi materinskog jezika obavljeno je na uzorku od 34 ispitanika – nastavnika hrvatskoga jezika u srednjim školama Istarske županije.

Za potrebe ovog istraživanja izrađen je poseban upitnik čiji su autori Marko Ljubešić i Mirjana Benjak. Anketni upitnik sastojao se od ukupno 13 pitanja (otvorenoga, zatvorenoga i kombiniranoga tipa). Na ukupno 5 pitanja ispitanici su odgovarali na ljestvici Likertova tipa.

3.5 Rezultati i diskusija

Anketni upitnik započinje trima pitanjima otvorenoga tipa u kojima su nastavnici trebali napisati **koji pravopis, gramatiku i rječnik upotrebljavaju u svojem radu**. Od pravopisa je najzastupljeniji u nastavničkoj praksi *Hrvatski pravopis*¹ Instituta za hrvatski jezik i jezikoslovlje s ukupno 85,3 %, podjednako su zastupljeni s 5,9 % *Hrvatski školski pravopis*² te *Pravopis hrvatskoga jezika*³ dok je s 2,9 % zastupljen *Hrvatski pravopis*.⁴ Dobiveni visoki postotak daje naslutiti kako je nakon godina nesređene pravopisne situacije u Hrvatskoj pojavom pravopisa u izdanju Instituta za hrvatski jezik i jezikoslovlje konačno u primjeni jedinstveni pravopis što će zasigurno u mnogočemu smanjiti nejasnoće kod nastavnika i učenika. Za razliku od pravopisa, kod gramatika nailazimo na dvije u primjeni. Tako *Hrvatsku gramatiku*⁵ upotrebljava ukupno 64,7 %, dok se 35,3 % nastavnica/nastavnika služi *Gramatikom hrvatskoga jezika*⁶. Iako je riječ o nastavnicima koji rade u srednjim školama, zaključujemo kako je *Gramatika hrvatskoga jezika* (Težak, Babić), bez obzira na svoju usmjerenost prema osnovnome jezičnom obrazovanju, uvelike prisutna i u srednjoškolskoj nastavi. Trećim pitanjem istražilo se koji su najčešći hrvatski rječnici u primjeni kod nastavnika srednjih škola. Najzastupljeniji je *Rječnik hrvatskoga jezika*⁷ sa 70,6 %, slijedi *Hrvatski enciklopedijski rječnik*⁸ s 20,5 % te *Rječnik hrvatskoga jezika*⁹ s ukupno 8,9 % zastupljenosti.

Četvrtim pitanjem istraživala se **primjena jezičnih savjetnika u radu nastavnika hrvatskoga jezika**. U ovome se pitanju o upotrebi jezičnoga savjetnika u radu pozitivno izjasnilo 85,3 % nastavnika, dok njih 14,7 % ne upotrebljava jezični priručnik. Po zastupljenosti najučestaliji su *Jezikomjer*¹⁰ s ukupno 48,3 %, *Hrvatski u praksi*¹¹ (17,2 %) te *Reci mi to kratko i jasno*¹² s 13,8 %. Ostali jezični priručnici (ukupno 20,7 %) navedeni su u pojedinačnim slučajevima.

Petim se pitanjem od nastavnika tražilo da navedu **koriste li se u svojem radu ostalom jezičnom literaturom**, na što je pozitivno odgovorilo svega 14,7 % ispitanika. Ovaj nam postotak govori da naši nastavnici, uz nastavne izvore i opće jezične

1 *Hrvatski pravopis* (glavni urednik Ž. Jozić), Institut za hrvatski jezik i jezikoslovlje, Zagreb, 2013.

2 Stjepan Babić, Sanda Ham, Milan Moguš, 2005 i daljnja izdanja: *Hrvatski školski pravopis*. Zagreb: Školska knjiga.

3 Vladimir Anić, Josip Silić, 2001: *Pravopis hrvatskoga jezika*. Zagreb: Školska knjiga, Novi liber.

4 Stjepan Babić, Milan Moguš, 2010 i 2011: *Hrvatski pravopis*. Zagreb: Školska knjiga.

5 Eugenija Barić i dr., 1995. i daljnja izdanja: *Hrvatska gramatika*. Zagreb: Školska knjiga.

6 Stjepko Težak, Stjepan Babić, 1992 i daljnja izdanja: *Gramatika hrvatskoga jezika*. Zagreb: Školska knjiga.

7 Vladimir Anić, 1991 i daljnja izdanja: *Rječnik hrvatskoga jezika*. Zagreb: Novi liber.

8 *Hrvatski enciklopedijski rječnik* (ur. Matasović, R., Jojić, Lj.), 2002. Zagreb: Novi liber.

9 *Rječnik hrvatskoga jezika* (ur. J. Šonje), 2000. Zagreb: Leksikografski zavod Miroslava Krlež, Školska knjiga.

10 Nives Opačić, 2004: *Jezikomjer – vodič za izbjegavanje najčešćih pogrešaka u hrvatskom standardnom jeziku*. Stobrec: Croma Co.

11 Ivan Zoričić, 1998: *Hrvatski u praksi*. Pula: Zavičajna naklada »Žakan Juri«.

12 Nives Opačić, 2009: *Reci mi to kratko i jasno*. Zagreb: Novi liber.

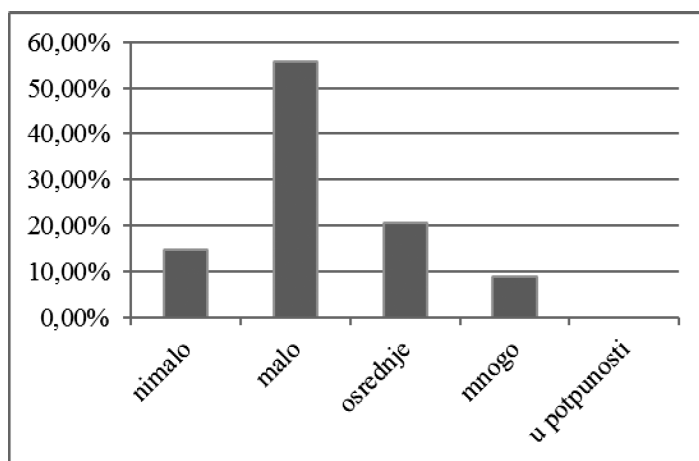
priručnike (pravopis, gramatiku i rječnik) te jezični savjetnik vrlo rijetko posežu za dodatnom jezičnom literaturom u nastavnome procesu.

Šestim se pitanjem istraživalo **u kojoj mjeri nastavnici u svojem radu upotrebljavaju pravopis, gramatiku, rječnik, jezični savjetnik i ostalu jezičnu literaturu**. Dobiveni rezultati (v. Tablicu 1) potvrdili su polaznu hipotezu da nastavnici u svojem radu najviše od jezičnih priručnika upotrebljavaju pravopis, zatim gramatiku, rječnik, jezični savjetnik te ostalu jezičnu literaturu. Dobiveni podaci pokazuju skromnu primjenu jezičnih priručnika, što ukazuje na potrebu osmišljavanja metodičkih modela koji bi omogućili njihovu aktivniju upotrebu u nastavi.

Tablica 1: Kvantitativna primjena jezičnih priručnika

Jezični priručnik	Frekvencija (N)	Aritmetička sredina (M)
1. pravopis hrvatskoga jezika	34	3,76
2. gramatika hrvatskoga jezika	34	3,29
3. rječnik hrvatskoga jezika	34	3,38
4. jezični savjetnik	32	2,62
5. ostala jezična literatura	29	2,34

Istraživanje mišljenja nastavnika o **zainteresiranosti njihovih učenika za primjenu jezičnih priručnika u nastavi** obuhvaćeno je sedmim pitanjem. Da nisu nimalo zainteresirani smatra 14,7 % nastavnika. Najveći postotak nastavnika (55,9 %) smatra da su malo zainteresirani, osrednje 20,6 %, dok je svega 8,8 % odgovorilo da su jako zainteresirani. Nitko od nastavnika nije odgovorio da su učenici u potpunosti zainteresirani (v. Grafikon 1). Ovi su podaci potvrdili hipotezu o nezainteresiranosti učenika za primjenu jezičnih priručnika. Razloge takvu stavu valja tražiti i u nerazrađenoj položaju jezičnih priručnika u nastavnim programima kao i u nesustavnoj primjeni u nastavi.

Grafikon 1: Zainteresiranost učenika za primjenu jezičnih priručnika

Osmim pitanjem ispitalo se u kojoj mjeri učenici primjenjuju jezične priručnike u pojedinim nastavnim situacijama (pisanje školske zadaće, pisanje domaće zadaće, svakodnevna nastava). Rezultati su pokazali (v. Tablicu 2) da je primjena jezičnih priručnika najzastupljenija kod pisanja školske zadaće ($M = 3,05$), dok je znatno manja primjena kod pisanja domaće zadaće ($M = 2,29$) i u svakodnevnoj situaciji ($M = 2,08$). Ovakvim je odgovorima potvrđena polazna hipoteza o kvantiteti primjene jezičnih priručnika u pojedinim nastavnim i nenastavnim situacijama, što ukazuje na potrebu razvijanja svijesti kod učenika o važnosti jezičnih priručnika, ne samo u nastavi, već i u svakodnevnome životu.

Tablica 2: Primjena jezičnih priručnika u raznim situacijama

Kvantiteta primjene jezičnih priručnika	Frekvencija (N)	Aritmetička sredina (M)
1. pri pisanju školske zadaće	34	3,05
2. pri pisanju domaće zadaće	34	2,29
3. u svakodnevnoj situaciji	34	2,08

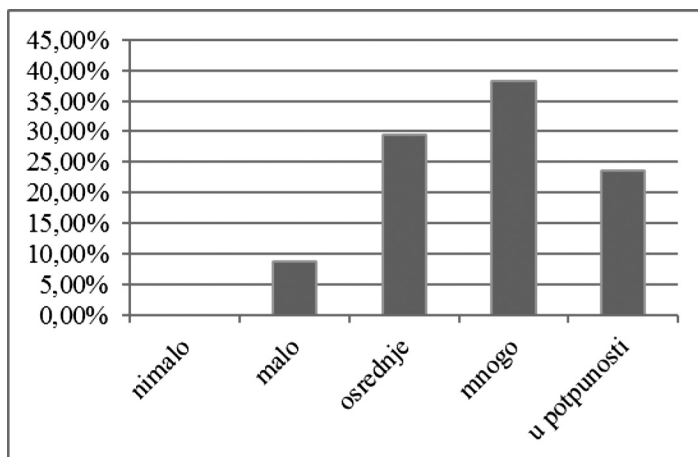
U devetome se pitanju istražilo **planiraju li nastavnici te izvode li nastavnu jedinicu namijenjenu pristupu određenome jezičnom priručniku**. Svega se 23,5 % nastavnika izjasnilo pozitivno dok se 76,5 % izjasnilo negativno. Razloge tomu valja prije svega potražiti u nastavnim programima koji nisu usmjereni upoznavanju i primjeni jezičnih priručnika kao i u velikom opsegu nastavnih sadržaja pored kojih nastavnici vrlo teško uspijevaju odvojiti vrijeme za obradu jezičnih priručnika.

Desetim pitanjem istraživalo se mišljenje nastavnika o tome **koliko su učenici nakon završetka srednje škole osposobljeni za aktivnu upotrebu jezičnih priručnika**. Dobiveni podaci (v. Tablica 3) pokazuju kako su najosposobljeniji u upotrebi rječnika i pravopisa, što pokazuje da se jezičnim priručnicima poput gramatike, jezičnih savjetnika i ostale jezične literature veoma rijetko služe u nastavnome procesu.

Tablica 3: Osposobljenost za aktivnu upotrebu jezičnih priručnika

Osposobljenost učenika za upotrebu:	Frekvencija (N)	Aritmetička sredina (M)
1. pravopisa hrvatskoga jezika	34	3,26
2. gramatike hrvatskoga jezika	34	2,53
3. rječnika hrvatskoga jezika	34	3,53
4. jezičnoga savjetnika	34	2,03
5. ostale jezične literature	34	2,26

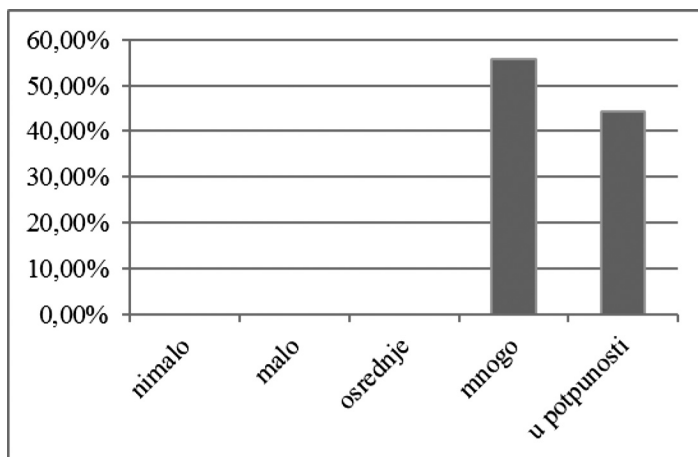
Na jedanaesto pitanje, **smatraju li potrebnim izdvajanje više nastavnih sati da bi se učenice/učenici bolje upoznali s jezičnim priručnicima**, nastavnici su 100% odgovorili pozitivno što ukazuje na potrebu da se prilikom sljedećih izmjena nastavnih programa/kurikula ne bi smjeli izostaviti sadržaji o jezičnim priručnicima.

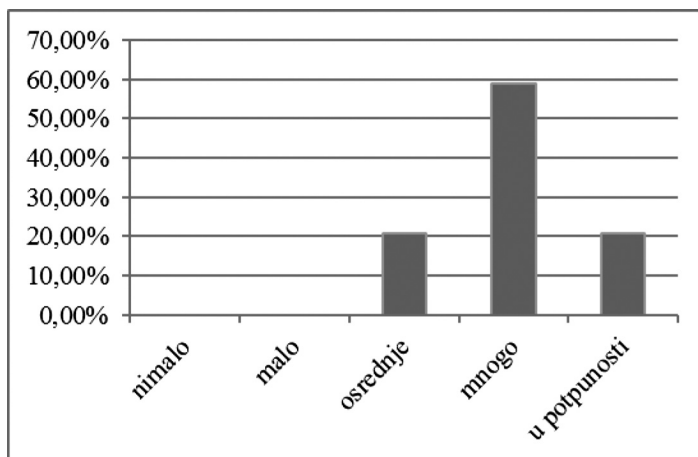
Grafikon 2: Novi metodički modeli kao pomoć u pristupu jezičnim priručnicima

Pretposljednji, dvanaestim pitanjem ispitalo se što bi, prema mišljenju nastavnika, doprinijelo boljem upoznavanju i primjeni jezičnih priručnika kod učenika. Prva ponuđena mogućnost bili su metodički modeli usmjereni primjeni jezičnih priručnika. Da će upravo metodički modeli mnogo doprinijeti, smatra 38,2 % nastavnika, osrednje 29,4 %, u potpunosti 23,6 %, dok se za malo odlučilo 8,8 % nastavnika (v. Grafikon 2). Ovakvi rezultati ukazuju na potrebu osmišljavanja modela koji će biti na tragu suvremenoga, učenicima zanimljivoga pristupa jezičnim priručnicima.

Kao druga mogućnost koja bi doprinijela boljem upoznavanju i primjeni jezičnih priručnika ponuđena je **promjena nastavnih programa**. Da će promjena nastavnih programa mnogo pomoći, smatra 55,8 % nastavnika dok preostali dio (44,2 %) smatra da bi upravo promjena programa u potpunosti doprinijela boljem upoznavanju jezičnih priručnika. Ovi rezultati dokazuju da su nastavni programi zastarjeli te da

Grafikon 3: Promjena nastavnih programa kao pomoć u pristupu jezičnim priručnicima

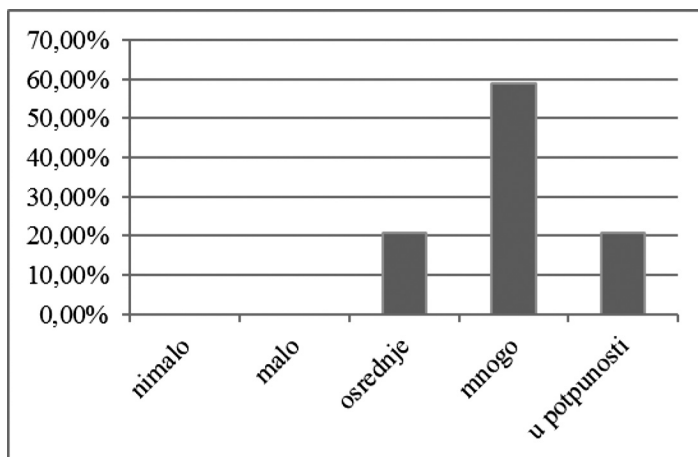

Grafikon 4: Doprinos stručnih aktiva u pristupu jezičnim priručnicima

nisu na tragu aktivnoga osposobljavanja učenika za primjenu jezičnih priručnika u nastavnoj i izvannastavnoj praksi (v. Grafikon 3).

Organiziranje stručnih aktiva s ovom problematikom ponuđena je kao treća mogućnost u rješavanju problema boljeg upoznavanja i primjene jezičnih priručnika u nastavi. Najveći postotak nastavnika (58,8 %) smatra kako stručni aktivi na ovu temu mogu puno doprinijeti, dok je podjednako onih koji smatraju da će takvi aktivi doprinijeti u potpunosti (20,6 %) te osrednje (20,6 %) (v. Grafikon 4). Dobiveni rezultati upućuju na promjenu paradigme cjeloživotnoga obrazovanja nastavnika koja će više voditi računa o zanimanju nastavnika za pojedine teme.

Kao četvrta mogućnost ponuđena je **bolja opremljenost školske knjižnice jezičnim priručnicima**. Na ovo je pitanje najviše nastavnika odgovorilo da će upravo

Grafikon 5: Doprinos bolje opremljenosti knjižnica u pristupu jezičnim priručnicima

bolja opremljenost školske knjižnice u potpunosti (61,7 %) doprinijeti uspješnosti njihova rada dok njih 38,3 % smatra da će to umnogome učiniti (v. Grafikon 5). Ovaj podatak ukazuje na potrebu osuvremenjivanja školskih knjižnica novim jezičnim priručnicima i ostalom jezičnom literaturom.

Na posljednje, trinaesto pitanje otvorenoga tipa nastavnici su mogli iznijeti vlastita iskustva te predložiti mogućnosti poboljšanja primjene jezičnih priručnika u nastavi hrvatskoga jezika. Evo nekoliko njihovih prijedloga:

Unatoč našim kontinuiranim zalaganjima da se nastavni program, koji je već punoljetan, konačno i promijeni, još uvijek od svega toga ništa. Nadam se da će, kad jednom do toga i dođe, jezični priručnici koji su bili predmetom obrade vašega istraživanja, zauzeti mjesto koje im i pripada.

Žalosno je da mnogi naši učenici nakon završene srednje škole uopće ne znaju kako izgleda neki od hrvatskih pravopisa, a realno, to od njih ne možemo ni očekivati kad u cijeloj našoj školskoj knjižnici imamo svega jedan pravopis (koji se može smatrati važećim).

U svojoj nastavnoj praksi redovito nastojim, iako za to nije predviđena posebna nastavna jedinica, uvrstiti jezične priručnike unutar drugih obrada jezičnih i(li) književnih tema. Uočavam da učenici imaju pozitivan stav prema pravopisu i rječniku dok im je ipak gramatika na višoj razini apstrakcije i upravo bi se tu moglo metodičkim modelima predvidjeti da kod obrade jezika ponekad izvor bude gramatika, a ne uvijek i isključivo udžbenik.

Kriv je sustav. Kad se stvari drukčije poslože u sustavu, i učenici i nastavnici će drukčije pristupati. Ako poštujemo pravila na cesti, ne vidim razloga zašto ne bismo poštovali pravila u jeziku, a za to nam trebaju priručnici koje trebamo znati primjenjivati.

Savjetujem bolju suradnju Odsjeka za kroatistiku pulskoga sveučilišta sa školama kako bismo uz pomoć suvremenih metodičkih sustava lakše zainteresirali i motivirali učenike na prihvaćanje jezičnih priručnika.

Iz ovih je izdvojenih prijedloga i vlastitih iskustava nastavnika uočljiva potreba za boljim i suvremenijim pristupom jezičnim priručnicima koji će biti utemeljen na suvremenoj koncepciji nastave i timskoj suradnji svih čimbenika jezičnoga odgoja i obrazovanja (prvenstveno škola i fakulteta). Nastavnici, iako u poziciji rada s (pre)natrpanim nastavnim programom, uočavaju važnost jezičnih priručnika kao temelja za jezično obrazovanje učenika te nastoje uklopiti priručnike u druge nastavne jedinice onda kada su u poziciji metodičke integracije i korelacije. Uočava se, kao što je bilo i pretpostavljeno polaznom hipotezom, razvijena svijest o važnosti jezičnih priručnika, što prvenstveno valja predvidjeti u koncepciji budućih nastavnih programa/kurikula.

4 Zaključak

Rezultati analize nastavnog programa iz hrvatskoga jezika za gimnazije te empirijskoga istraživanja pokazuju da je položaj jezičnih priručnika u nastavi materinskoga

jezika na nezadovoljavajućoj razini. Ipak, stavovi i mišljenja nastavnika hrvatskoga jezika, dobiveni empirijskim istraživanjem, ohrabruju time što je uočena razvijena svijest o potrebi kvantitativno većega i kvalitativno boljega i sustavnijega pristupa jezičnim priručnicima u nastavnome procesu. U tome smislu smatramo da bi rješavanje ovoga problema trebalo imati potporu svih sastavnica odgojno-obrazovnoga sustava. Resorno ministarstvo, u suradnji s agencijama, fakultetima i školama, trebalo bi voditi brigu o položaju jezičnih priručnika pri izradi novih nastavnih programa/kurikula, dok je na hrvatskoj metodičkoj znanosti osmišljavanje suvremenih metodičkih modela koji će pomoći u pristupu jezičnim priručnicima.

Izvori i literatura

- BENJAK, Mirjana, LJUBEŠIĆ, Marko, 2013: *Od Peruška do otvorenog sustava*. Zagreb: Školska knjiga.
- GRANIĆ, Jagoda, 2009: Sociolongvistika hrvatske jezične stvarnosti: komunikacijski i simbolički prostor od 1991. Vesna Požgaj Hadži, Tatjana Balažić Bulc, Vojko Gorjanc (ur.): *Med politiko in stvarnostjo*. Ljubljana: Znanstvena založba Filozofske fakultete. 43–59.
- SAMARDŽIJA, Marko i dr., 1995: Hrvatski jezik za gimnazije. *Glasnik Ministarstva prosvjete i športa*. Zagreb: Ministarstvo prosvjete i športa.
- TEŽAK, Stjepko, 1996: *Teorija i praksa nastave hrvatskoga jezika 1*. Zagreb: Školska knjiga.